

פרשת תולדות
תשפ"ה לפ"ק

גלייון

אוצרות חז"ל

פנינים יקרים
מאוצרות המדרש
והראשונים

וַיִּתְרַצְצוּ הַבְּנִים בְּקֶרְבָּהָ. לְפִי הַפֶּשֶׁט לְפִי שְׂהִיָּה עֵשׂו אִישׁ שְׂעִיר וַיַּעֲקֵב אִישׁ חָלֵק וְשַׁעֲרוֹת עֵשׂו עֹקְצִים לַיַּעֲקֹב לִכְךָ בְּרַח מִפְּנֵי [פִּירוּשׁ הַטּוֹר הָאֲרוּךְ¹] וַיְהִי כְּשִׁבְעַת חֳדָשִׁים וַיִּתְרוֹצְצוּ הַבְּנִים בְּקֶרְבָּה² וַיִּצַר לָהּ מְאֹד וַתִּקֶּץ מִפְּנִינָהּ. וְתֹאמַר אֵל כָּל הַנְּשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ בָּהֶן בְּאֶרֶץ הַנְּהִיָּה לָכֵן כִּדְבַר הַזֶּה אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה לִּי? [ב"ר סג, ו'] וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ לֹא. וְתֹאמַר אֵלֶיהֶן "לָמָּה זֶה אֲנִכִּי" הִיָּה לִי הַדְּבַר הַזֶּה מִכָּל הַנְּשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ בְּכָל הָאָרֶץ? וְתֹלֵךְ אֶרֶץ הַמּוֹרִיָּה [וְעַי' תְּרֻגּוֹם יוֹנָתָן] לְדַרוֹשׁ אֵת ה' עַל הַדְּבַר הַזֶּה. וְתֹלֵךְ אֶל שָׁם וְאֵל עֵבֶר בְּנֵי לְשָׂאוֹל וּלְדַרוֹשׁ אוֹתָם עַל הַדְּבַר הַזֶּה וּלְבַקֵּשׁ עֲלֶיהָ מִלְּפָנֵי ה' בְּדַבְּרֵי הַזֶּה. וְתִשְׁאַל גַּם אֶת אַבְרָהָם לְבַקֵּשׁ וּלְדַרוֹשׁ אֵת ה' עַל כָּל הַדְּבַר אֲשֶׁר קָרָה לָהּ. [כ"ז מִסְפָּר הַיִּשְׂרָאֵל]

כִּי צִיד בְּפִיּוֹ (כח). הַצְדִּיקִים אֵין הַקְּב"ה מְבִיא תְּקֵלָה עַל יָדָן [בְּפֶרֶט בְּמִידֵי דַאֲכִילָה] וְלֹא הִיָּה אוֹכֵל מִשְׁחִיטָת מוֹמֵר- חוֹקוֹנִי]. לִכְךָ נִזְדַּמְּן לוֹ יַעֲקֹב לַעֲשׂוֹת לוֹ מִטַּעֲמִים. וְכ"ת הָאֵל כָּתוּב כִּי צִיד בְּפִי דְמַשְׁמַע שְׂהִי רִגִּיל לְאֹכֹל מִצִּידוֹ, וַי"ל דִּהְוָא קוֹדֵם שֶׁנִּשְׁתַּמֵּד הִיָּה, ר"י מְאוֹרֵי־נִישׁ. [פַּעֲנָה רוֹא ע"ש עוֹד חוֹקוֹנִי]

וַיִּזְדַּ וַיַּעֲקֹב נָזִיד (כט) בָּא עֵשׂו וְאָמַר לוֹ מַה רְאִיתָ לְהִיָּתוֹת יוֹשֵׁב וּמְבַשֵּׁל עֲדָשִׁים, אָמַר לוֹ מִפְּנֵי שְׁמַת זְקֵנִי וְאֲנִי יוֹשֵׁב וּמִתְאַבֵּל וּמִצַּטְעֵר כְּדִי שִׁיְהִי יוֹדַע הַיֶּאֱדָךְ נִצְטַעֲרָתִי עֲלָיו וּבְשִׂיחוֹ הַמֵּתִים לְעִתִּיד לְבוֹא יְהִי אוֹהֲבִי, אָמַר לוֹ [עֲשִׂיו] שׁוּטָה כֵךְ אֲתָה סוֹכֵר מִשְׂאֵדָם מֵת וְכֹלָה בְּקִבֵּר שְׁעִתִּיד לְהִיָּתוֹת, וְהוּא כִפֵּר בְּתַחֲוִית הַמֵּתִים הֵנָּה אֲנִכִּי הוֹלֵךְ לְמוֹת [פְּסִיקְתָא רַבְתִּי יב']

וַיֹּאמֶר עֵשׂו אֶל יַעֲקֹב הֲלֵעִשְׂתִּי... כִּי עָנָף אֲנִכִּי (לא). שְׂאוֹתוֹ הַיּוֹם הֵרַג נִמְרוֹד שֶׁנִּלְחַם עִמּוֹ כִּי כֹאֲשֶׁר תִּחְלִיל עֵשׂו לְצוֹד בְּשִׁדָּה מִצְאוֹ נִמְרוֹד שְׂהִיָּה גְבוּר צִיד וְאָמַר לוֹ שְׂאוֹן שׁוֹם אָדָם רִשְׁאֵי לְצוֹד בְּשִׁדּוֹת אֵלָּא הוּא וּלְקַחוּ יוֹם מִלְּחָמָה. וְבָא עֵשׂו וְנִטַּל עֲצָה מִיַּעֲקֹב וְאָמַר לוֹ כֹּל זְמַן שִׂיְהִיָּה נִמְרוֹד לְבוּשׁ בְּגָדֵי הַחַמּוּדוֹת לֹא תוֹכֵל לוֹ אֶךְ תֹּאמַר לוֹ שִׂיִּפְשִׂיטֵם אוֹ תוֹכֵל לוֹ, וְכֵן עֲשֶׂה וְהֵרַג נִמְרוֹד. [דַּעַת זְקֵנִים³]

וַיֹּאמֶר עֵשׂו הִנֵּה אֲנִכִּי הוֹלֵךְ לְמוֹת וְלָמָּה זֶה לִּי בְּקֶרְבָּה (לב): שְׁבַכְל יוֹם וַיּוֹם הוּא מִסְתַּכֵּן בַּעֲצָמוֹ כֹּאֲשֶׁר יֵצֵא לְצוֹד שְׂמָא יִהְרַגְוָהוּ הַחַיּוֹת. וַיִּתְכַּן שִׁימּוֹת קוֹדֵם אֲבִיו: [אֲבַע"ז וְכ"כ דַּעַת זְקֵנִים]

וַיִּתְרַצְצוּ הַבְּנִים בְּקֶרְבָּהָ. לפי הפשט לפי שהיה עשו איש שעיר ועקב איש חלק ושערות עשיו עוקצים ליעקב לכך ברח מפניו [פירוש הטור הארוך¹] והיה כשבועת חדשים ויתרוצצו הבנים בקרבה² ויצר לה מאד ותקץ מפניהם. ותאמר אל כל הנשים אשר היו בארץ הנהייה לכם כדבר הזה אשר נעשה לי? [ב"ר סג, ו'] ויאמרו אליה לא. ותאמר אליהן "למה זה אנכי" היה לי הדבר הזה מכל הנשים אשר היו בכל הארץ? ותלך ארץ המוריה [ועי' תרגום יונתן] לדרוש את ה' על הדבר הזה. ותלך אל שם ואל עבר בנו לשאול ולדרוש אותם על הדבר הזה ולבקש עליה מלפני ה' בדבר הזה. ותשאל גם את אברהם לבקש ולדרוש את ה' על כל הדבר אשר קרה לה. [כ"ז מספר הישר]

וַיִּצַא תְּרַאשׁוֹן אֶדְמוֹנִי (כה) מדרש: כשראהו אביו אמר עדיין לא נבלע בו דמיו ולא רצה למולו לשמונה ימים. כשעבר שנה או שנתיים וראה יצחק שלא החליף מראיתו ידע שזו תולדתו ואפ"ה לא מל אותו אמר הואיל ולא מלתי אותו לשמונה כמוני אמי תן עד שיהיה בן י"ג כמו ישמעאל אחי ואמול אותו. וכשהיה בן י"ג שנה הוא עכב בעצמו ולא רצה למול. והיינו דכתיב "אם לא דם שנאת ודם ירדפך": [דעת זקנים]

וַיְדוּ אֶתְּוֹת בְּעֵקֵב עֵשׂו. תימה למה בעקב יותר משאר איברים. ותיריך הר"ם מפני שעשו נקרא חזיר שני יכרסמנה חזיר מיער, ואין סימן טהרה בחזיר רק בעקב [לפי שהוא מפרס פרסה ורצה לגעת בסימן טהרה]. [מושב זקנים] תימה מה צריך לומר זה, אלא מגיד חסידותו של יעקב שאפילו בבטן היה מרחם על אמו אמר הואיל ונפתח הקבר, טוב שאחזו בעקבו כדי שנצא שנינו ביחד ולא תצטער אמי פעמים. [מושב זקנים]

וַיְהִי עֵשׂו אִישׁ יָדַע צִיד אִישׁ שְׂדָחָה. יודע בעבודת האדמה: וַיַּעֲקֹב... יָשָׁב אֶתְּוֹת. שני מיני אהלים האחד אהל רועה והשני אהל שבו התבונן להכיר בוראו ונקדש בכבודו [ספורנו]

1 וכן פירש בש"ך עה"ת ומוסוף שם אודות עשיו: וכיצאיתו בקפיצה שיחת רחמי אמו ולא ילדה יותר, ולכך יצא אדמוני מרוב העייפות והגיעה של הריצה שרץ ונתהפך מלמעלה למטה. עוד ראיתי בילקוט מדי' אבכיר עה"פ והוא אדמוני: שעד שהוא במעי אימו שתה דם נדתה.

2 עוברת על פתחי שם וכו' על פתחי עכו"ם, עשו מפרסם לצאת, רש"י. ולמה לה לעבור והא כתיב "אל תקרב אל פתח ביתה"? אלא היתה הולכת לבתי עבודה וזה אולי תראה שם אשה עובדת ע"ז למשוך לבה לה' ולהודיעה שהע"ז אין בה ממש כמו שלימדה יצחק שהוא גם כן למד מאביו שנאמר "מגורי אביו" ופירשו (ב"ר פד ד) מגורי אביו וכו'. [ש"ך עה"ת וכו"ה במעם לועז]

3 מלמד שְׂהִיָּתָה אֲפֵנוּ רַבָּה מְחַצֵּת עַל פְּתִיחֵיהֶן שֶׁל נְשִׁים וְאוֹמְרָת לָהֶן הַגִּיעַ לָכֵן הַצַּעַר הַזֶּה בְּיַמֵּיהֶם.

4 וכ' הגר"א בדברי אליהו: שעשו היה יודע איך לצוד את איש השדה והוא אדני השדה הנוכר בכלאים פ"ח מ"ה, והוא ידעונו הכותב בתורה, וצורתו צורת אדם בפרצוף וידיים ורגלים (ע"ש בפי הר"ם) והוא מחובר בטבורו בחבל גדול היוצא מן הארץ, ואין כל בריה רשאה לקרב אליו במלא מדת החבל כי הוא הורג וטורף כל הקרב אליו, וכשרוצים לצודו מורים בחצים בחבל עד שנפסק החבל וצועק בקול מר ומיד הוא מת, ועשו היה יודע איך לצודו חיים.

5 ברש"י עה"פ בְּגָדֵי עֵשׂו בְּנָה הַגְּדָל הַתְּקֵמָת (ע"פ ב"ר) "שחמדן מנמרוד" וא"ש עם כל הנ"ל. אך ז"ל מדרש תנחומא "הלביש הקב"ה לאדם בגדי כהונה גדולה שהיה בכורו של עולם, בא נח [מסרן לשם, ושם] מסרן לאברהם, ואברהם מסרן ליצחק, ויצחק מסרן לעשו, שהיה בכורו, ועשו היה רואה את נשיו עובדות ע"ז והפקידן אצל אמו, כשעמד יעקב ולקח הבכורה מן עשו אמרה רבקה הואיל שלקח יעקב את הבכורה מיד עשו, בדין הוא שילבש הבגדים הללו".

6 וז"ל ס' בנין אריאל (סימן ה, יב נדפס תרמ"ג) בשם האברבנאל (מלכים ו, ול"מ שם) שער הבכורות בבית המקדש ע"ש הבכורה אשר מכר עשו ליעקב במקום הזה.

וְיָבֵן עֵשׂוֹ (לד) זאת הבכורה בעבור שראה שאין לאביו עושר [אבע"ז]

שבאו כמדדתו ושאלו היה משכמו ומעלה גבוה [ש"ך עה"ת].

וַיֹּאמֶר אֶל תְּרַד מִצְרַיִמָּה (ב) כסבור היה יצחק שמיד היה מתחיל גלות מצרים [שהקב"ה אמר ע"ז לאברהם בברית ב"ה] אמר לו הקב"ה אל תרד מצרימה כלומר אין הגלות העתיד להיות במצרים מתחיל מעכשיו. [חזקוני]

וַיֹּאמֶר כִּי הִקְרָה ה' אֲלוֹקֶיךָ לְפָנַי: וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל יַעֲקֹב גָּשָׁה נָא וְאֶמְשָׁךְ בְּנֵי - (כ) לשון רש"י "אמר בלבו אין דרך עשו להיות שם שמים שגור בפיו" ואולי נחשב לו זה בעיניו אביו ליראת שמים שהיה חושב בלבו כי בעבור היותו איש שדה ולבו על הציד איננו מזכיר שם שמים מפחדו שלא יזכירו במקום שאינו טהור ומבלי כוונה. [רמב"ן]

וַיֵּשֶׁב יִצְחָק וַיְהִפֵּר אֶת בְּאֵרֵת הַמַּיִם אֲשֶׁר הִפְרֹוּ בְיַמֵּי אֲבִרְהָם אָבִיו וַיִּסְתְּמוּם כָּל־ שְׂמֵימִים אֲחֵרֵי מֵוֹת אֲבִרְהָם (יח) הבארות הללו רמו לגרים שנתגורו בימי אברהם, ומצד הקנאה "סתמום פלשתים", כלומר סתמו את לבם והחזירו לסורם ואח"כ נתי גבר עליהם יצחק והחזירו למוטב, הוא שכתוב: וישב יצחק ויהפור וכו' [רבינו בחיי]

וְלֹא הִפִּירוּ... וַיִּבְרְכֵהוּ: (כג) על שחשד שהיה ראוי לקללה וכן אז"ל שהחושד את חבירו בדבר שאין בו, צריך לפייסו ולא עוד אלא שצריך לברכו: [ספורנו]

וַיִּקְרָא לָהֶן שְׂמוֹת פְּשֻׁמֹת אֲשֶׁר קָרָא לָהֶן אָבִיו. (יח) ועשה כן לכבוד אביו. וממה שהתורה הודיעה זה נראה שנחשב לו לזכות ויש בזה התעוררות, וק"ו שאל ישנה אדם מדרך אבותיו, שהרי יצחק אפילו שמות הבארות שקרא אותן אביו לא רצה לשנותן, וזה ק"ו לדרכי האבות ומנהגותיהם ומוסר שלהם, ואולי מפני זה לא נשתנה שמו, כמו שאר האבות, וזו מדה כנגד מדה. [רבינו בחיי]

וַיִּגְשֵׁה לֹו וַיֹּאכֵל וַיִּבְרָא לֹו יַיִן וַיִּשְׁתִּי¹⁰ (כה) שהיו מעררב קצת דעתו של אדם, ולא ידקדק אם הוא עשוי אם לא. [חזקוני]

וַיֹּאמְרוּ... כַּאֲשֶׁר לֹא נִגְעַנְנָהּ וְכַאֲשֶׁר עֲשִׂינוּ עִמָּהּ בַּקֶּטֶר טוֹב וְנִשְׁלַחְהָ בְשָׁלוֹם (כט) משל לארי שהיה לו עצם בגרונו, אמר כל מי שיבא ויטלנו יעשרנו המלך עושר גדול. בא עוף אחד ששמו אגרון שצוארו ארוך אמר אני אטלנו. הכנים העוף ראשו בגרון הארי והוציא העצם. לאחר שהוציאו שאל שכרו אמר לו הארי לא דיך ששלחתך בשלום ולא אכלתך כשהכנסת ראשך בגרוני, אלא שעדיין אתה שואל שכר. כך אמר לו אבימלך ליצחק חסד גדול עשינו ממה ששלחונך בשלום כי דרכנו להזיק כל הבא: [דעת זקנים]

וַיֹּאמֶר רִיחַ בְּנֵי פְרִיחַ דְקַטְוֶרֶת בִּוסְמִינָא שְׂדֵה אֲשֶׁר בְּרִכּוֹ ה' דַּעֲתִידָא מִתְקַרְבָּא בְּטַוּוֹר - [בהר] כִּי מִקְדָּשָׁא דְאֲתִקְרִי חֶסֶל דְכָרִידָא יְתִיהּ יי (כו) [תרגום יונתן]

וַיְהִי כִּי יָגֵן יִצְחָק וַיִּמְתְּחֵינּוּ עֵינָיו מִרְאֵת בְּשֶׁמֶה שֶׁנִּעְקַד יִצְחָק נָשָׂא אֶת עֵינָיו לְמַעְלָה וַיִּרְאֶה אֶת הַשָּׁכִינָה, וְכַתִּיב כִּי לֹא יִרְאֵי אֲהָדִם וְחִי. אֶלָּא תַחַת הַמִּיטָה פָּהוּ עֵינָיו לְעַתְּ וְקִנְיָו [פדר"א לב"]

אֲרִיבִי אֲרוּר וּמְבַרְכִיבִי בְרוּךְ (כט) לפי הפשט יצחק היה סבור שהוא עשוי ויודע שהוא שנוא ואע"פ שהיה חסיד בעיניו מ"מ גברא אלמא הוה ומצוי ביערים. לפיכך הקדים קללתו לברכתו ואמר בלשון רבים. אבל אברהם ידוע היה שהוא אהוב ולא יקללוהו רבים כתוב לשונו בל' יחיד ומקללך אאור. [חזקוני]

וַיִּלְכֶּה עֵשׂוֹ הַשְּׂדֵה לְצוּד צִיד לְהַבְיֵא (ה). כיון שהיה צד וקושר והיה המלאך הולך ומתירן ומבריה, שוב היה צד והמלאך מתירן, ולמה כך אלא לגלגל את השעות עד שילך יעקב וילך ויעשה ויכנס אצל אביו ויאכל ויטול את הברכות. [תנחומא]

וַיֹּאמֶר... גַּם בְּרוּךְ יְהִיָּה (לג): כי אמנם הרגיש בברכתו שחלה הברכה על המבורך כמו שאמרו על ר' חנינא כשהיה מתפלל על החולים [ספורנו] שכבר אמר אורריך ארור ולא רצה לקלל את עצמו [חזקוני וכ"ה בב"ר]

וַתַּקַּח רִבְקָה אֶת בְּגָדֵי עֵשׂוֹ בְּנֵה הַגְּדָל הַחֲמֹדֶת אֲשֶׁר אִתָּהּ בְּבִית וַתַּלְבֵּשׁ אֶת יַעֲקֹב בְּנֵה הַקָּטָן (טו). למה אמר כאן גדול וקטן אלא רצתה לבחון נבואתה בבגדיו של עשו, לפי שעשו היה יותר ארוך מיעקב והכל היו אומרים זה גדול מזה ולזה קראוהו עשו שהיה גדול ועשוי, והלבישה בגדיו של עשו ליעקב לראות אם יבואו כמדדתו או יתאמת לה נבואתה, כמו שאירע לדוד שאמר וילבישהו מדיו אמרו ז"ל (יבמות עו)

וַיֵּשֶׁן יִצְחָק וַיֹּאמֶר לְעֵשׂוֹ הֵן גָּבִיר... וְלָכֵה אִפּוּא מַה אַעֲשֶׂה בְנֵי (לז) אמר לו הקב"ה [ליצחק] כך היית אומר "ולכה אפוא"? אמר לו [יצחק] יוחן! אמר לו [הקב"ה] רשע הוא! א"ל: בל למד צדק - לא כיבד את הוריו? אמר לו הקדוש ברוך הוא בארץ נכוחות יעול, עתיד הוא לפשוט ידו בבית המקדש! אמר לו א"כ השפיע לו שלוה בעולם הזה ובל יראה גאות ה' לעתיד לבא. וַיֵּשֶׁן יִצְחָק וַיֹּאמֶר הִנֵּה מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ יְהִיָּה מוֹשְׁבֶהָ זו איטאליאה ומטל השמים מְעַל זו בית גוברין. [בראשית רבה סז, ה-1]

וַיֹּאמֶר עֵשׂוֹ כָּלֵבוּ וְקָרְבוּ יָמֵי אָבְלָ אָבִי (מא) ויאמר עשו בליבו אין אני עושה כמו שעשה קין שהרג את הבל בחיי אביו וחזר אביו והוליד את שת. אלא אתעכב עד זמן שיגיע ימי אבלו של מיתת אבי או אהרג את יעקב אחי ואמצא "רוצח וגם יורש" [תרגום יונתן]

וַיֹּאמֶר עֵשׂוֹ כָּלֵבוּ וְקָרְבוּ יָמֵי אָבְלָ אָבִי (מא) ויאמר עשו בליבו אין אני עושה כמו שעשה קין שהרג את הבל בחיי אביו וחזר אביו והוליד את שת. אלא אתעכב עד זמן שיגיע ימי אבלו של מיתת אבי או אהרג את יעקב אחי ואמצא "רוצח וגם יורש" [תרגום יונתן]

7 וז"ל בהמשך: "ורבים יתמהו כי עוב לו אברהם מומן רב? וכאלו לא ראו בימיהם עשיר גדול בנעוריו ובא לידי עוני בזקוניו. והעד, שהיה יצחק אביו אוהב את עשו בעבור צרכו. ואילו היה הלחם רב בבית אביו והוא נכבד בעיניו לא מכר בכורתו בעבור נזיד. ואם היה אביו אוכל בכל יום מטעמים מה טעם אמר הביאה לי ציד. ולמה לא היה ליעקב בנדים חמורות. ולמה לא נתנה לו אמו כסף וזהב בדרך, שהוא אומר "ונתן לי לחם לאכול ובגד לכבש". ולמה לא שלחה אליו הון והיא אוהבת אותו כי הוצרך לשמור הצאן. והפסוק שאמר "ויגדל האיש" - קודם זקנותו. ועורי לב יחשבו כי העושר מעלה לצדיקים והנה אליהו יוכיח ועוד ישאלו למת חסר השם ממון ליצחק, אולי יודיענו למה חסר מאור עיניו?! ואל ידחוננו בקנה של דרש. כי יש לו סוד. ואין לנו להפיש כי עמקן מהשבות השם ואין כח בדעת האדם להבינם. וכן אחרים אמרו הנה צאן יש לו. כי רבקה אמרה לו כך נא אל הצאן. ויתכן שנשאר לו מקנה מעט גם נכון הוא להיות פ"ך נא אל הצאן אל מקום הצאן שהן נמכרות: [אבע"ז]

8 "כי הם קלים לקבלת האמונה כמו הבארות שהם קלים לקבלת המים, ופתיחת הלב הסתום באמונה יכנה הכתוב פתיחה, ולכך יאמר מצד הקנאה "סתמום פלשתים", כלומר סתמו את לבם והחזירו לסורם, וזהו: "וימלאום עפר", כי תחת שמלאם אברהם חכמה ודעת את ה' באמונת החידו, מלאום פלשתים אמונתם הרעה, כי יכנה הכתוב האמונה הרעה או העצה הרעה לעפר, וזהו שאמרו: (ב"ב טז. גבי איוב) עפרא לפומיה [רבינו בחיי שם].

9 בחז"ל נחלקו ומנו כשמונה טעמים בתנחומא (ח) הובא "וְלָמָּה כָּהוּ עֵינָיו שֶׁל יִצְחָק? (1) שְׁהָיָה צָפוּי לְפָנַי תִּקְבְּהוּ, שֶׁיִּצְחָק בְּרַךְ לְעֵשׂוֹ אֲמַר הַקֶּב"ה יִכְהוּ עֵינָיו וַיִּבְרָא יַעֲקֹב וְכו' (2) ועוד לפי שנס' תפל בדימות עשו תרשע. ועוד (3) על שְׁהָיָה מְבִיא צִיד וּמְאָכִילוֹ, וְכַתִּיב: כִּי הִשְׁחַד יַעֲר פִּקְחִים עֵינָיו ועוד (4) מִפְּנֵי הַפֶּעַם שְׁהָיָה מְכַעֵסוֹ שֶׁהַשְׁכִּינָה הָיְתָה שְׂרִינָה בְּבֵיתוֹ שֶׁל יִצְחָק. עַמֵּד עֵשׂוֹ וְנָטַל מִקְּבֹוֹת כְּנַעַן וְהָיָה נָשׂוּי מִשְׁלֹוֹת לַע"ז וְנִסְתַּלְקָה הַיְמִינוֹ שְׁכִינָה, וְהָיָה רֹאֵה יִצְחָק וּמִצָּר. אֲמַר הַקֶּב"ה תְּרִינֵי מִקְּבָה אֶת עֵינָיו שֶׁלֹּא יִרְאֶה וְזִסִּיף צַעֲרָה, ע"כ. ורש"י שבו עיניו "מעשן ע"ז" יתכן שכיון לזה. ועוד הביא מב"ר (6) שכחו עיניו בשעת העקדה מדמעת המלאכים וכאן מפורש שהיה בכדי להינצל מפגע שראה שכונה, הרי לנו כשבעה טעמים בחז"ל. ועי' בפענח רוא בשם ר"י החסיד עוד טעם.

10 ובתרגום יונתן איתא וְלֹא תְהוּ תְהִי מִרְאֵת גַּפִּיה וְאַנְדָּמָן לִיה מְלֶאכְאָה וְאַיְתִי מִן הַמְּקָרָא דְאַצְטַנְעָה פְּעִינְבֹוֹי מִן יָמֵי שִׁירֵי עֲלָמָא וְנְהִיבָה בְּיָד יַעֲקֹב. וּבַדְעַת זְקִינִים כְּתִב שְׂמִיכָל הַבִּיאוּ מִגֵּן עֵדֶן.

11 ולפי דרכו מפרש בחזקוני לקמן מש"כ "ויאמר לאביו יקום אבי" ופירש יקום - "שהיה מנמנם אחר אכילתו".

12 לשון תרגו"י: אֲמַר עֵשׂוֹ בְּלִבָּיה לִית אָנָּא עֲבִיד תִּיקְמָא דְעֶבֶד מִן דְקָטַל יֵת הַקָּל בְּחַי אָבִי וְתָרַד אָבִי וְאֵלִיד יֵת שֵׁת. בְּרַם מִתְּעַבְבָּ אָנָּא עַד לְמִן דְיִקְטִין יוֹמֵי אָבְלָא דְמִיתָת אָבָא וְכַן אָנָּא קָטִיל יֵת יַעֲקֹב אֲחִי וְאַנָּא מִשְׁתַּפַּח קָטִיל וְנִרְתִּי: אֵךְ בְּבִר אִיתָא "רַבְנָן אֲמַרִי [אמר עשיו] אִם הוֹרַגוּ אֲנִי יֵשׁ שֵׁם וְעַבְר וּשְׁבִין עַלִי בְדִין וְאֲמַרִים לִי לְמַה הִרְגַת אֶת אַחִיךָ? אֵלָּא הִרְיֵי הוֹלֵךְ וּמִתְחַתֵּן לִישְׁמַעְאֵל וְהוּא בָּא וְעוֹרַר עַמּוֹ עַל הַבְּכוֹרָה הוֹרַגוּ וְאֲנִי עוֹמֵד עֲלֵיו כְּנֹוּל הַדָּם הוֹרַגוּ, וְיֹוֹרֵשׁ אֲנִי שְׁתֵי מִשְׁפּוֹחַת". [ב"ר סז, ח]